

Kolektif Narsisizmin Siyaset Psikolojisi Açısından Çıktıları Üzerine Bir Derleme

İrem Eker¹

Eker, İ. (2023). Kolektif narsisizmin siyaset psikolojisi açısından çıktıları üzerine bir derleme. *Nesne*, 11(28), 310-323. DOI: 10.7816/nesne-11-28-08

Anahtar kelimeler
Kolektif narsisizm, siyaset psikolojisi, demokrasi, seçmen tercihleri, komplo teorileri

Keywords
collective narcissism, political psychology, democracy, electoral preferences, conspiracy theories

Öz

Kolektif narsisizm bir iç grubun mükemmel ve ayrıcalıklı olduğuna ilişkin inançları yansıtan bir sosyal kimlik türüdür. Bu büyüklenceci inançların devam ettirilmesi diğer gruplardan alınan onaya bağlı olduğu için, iç grubuyla bu şekilde özdeşim kuran üyeler diğer grupların kendi gruplarını yeterince takdir etmediği yönünde kaygılara sahiptir. Bu derlemenin amacı kolektif narsisizmin siyaset psikolojisi alanındaki çıktıları bütünlüklü bir şekilde Türkçe alanyazına kazandırmaktır. Bu amaç doğrultusunda derlemenin ilk bölümü kolektif narsisizmin kuramsal arka planını ve kökenlerini inceleyen görgül araştırmaları içermektedir. İkinci bölüm ise kolektif narsisizmin siyasete etkilerini araştıran görgül çalışmaları dört alt başlık altında (ülkeye ve tarihe ilişkin algılar, komplo teorisi inançları, oy verme tercihleri ve demokrasiye bakış açısı, destek verilen politika ve uygulamalar) gözden geçirmektedir. Değerlendirilen araştırmalar, ulusal bağlamda çalışan kolektif narsisizmin seçmenlerin hem iç hem de dış politikada olumsuz sonuçlar doğurabilecek siyasi tercihlerini ve düşüncelerini yordadığını göstermektedir. Derlemenin son bölümü ise incelenen çalışmaların eleştirel analizinden yola çıkarak bu alandaki araştırma boşluklarını işaret etmekte; bu konu hakkında çalışmak isteyen araştırmacılara ve öğrencilere gelecek araştırmalar için öneriler sunmaktadır.

A review on the outcomes of comes narcissism regarding political psychology

Abstract

Collective narcissism is a form of social identity that reflects the convictions about an in-group's greatness and exceptionality. Since these grandiose beliefs are dependent on getting validation from other groups, those identifying with their in-groups in the narcissistic way have preoccupations about these in-groups being underappreciated. This review aims to provide a comprehensive summary on the outcomes of collective narcissism regarding political psychology in the Turkish literature. Accordingly, the first part of the review includes the theoretical background of collective narcissism and the empirical studies investigating its origins. The second part includes the review of the empirical studies that examined the effects of collective narcissism on politics under four sections (perceptions about country and history, conspiracy theory beliefs, voting preferences and views on democracy, supported policies and applications). The research reviewed demonstrate that collective narcissism studied in the national contexts predicts electorates' political preferences and beliefs that could have harmful consequences both for internal and external politics. The last part of the review points out research gaps based on the critical analysis of the reviewed studies, and presents future research suggestions for the researchers and students who would like to study on this topic.

Makale Bilgisi
Geliş tarihi: 28 Şubat 2023
Düzeltilme tarihi: 10 Mayıs 2023
Kabul tarihi: 29 Mayıs 2023

Yazar notu: Makalenin yazım aşamasındaki geri bildirimleri için Psk. Dr. Serel Akdur Çiçek'e teşekkür ederim.

DOI: 10.7816/nesne-11-28-08

¹ Öğr. Gör. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, iremeker(at)mu.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6277-8836>

Rusya'nın 24 Şubat 2022'de başlayan Ukrayna'yı işgali neredeyse birinci yılını dolduracaktır (Kirby, 2023). Tarihte biraz daha geriye gittiğimizde ise, halen Rusya Devlet Başkanı olan Vladimir Putin'in Sovyetler Birliği'nin dağılmasını 'bu yüzyılın en büyük jeopolitik trajedisi' olarak değerlendirdiğini görmekteyiz (Associated Press, 2005). Dolayısıyla, Putin'in işgal ile eski Sovyetler Birliği üyesi olan Ukrayna üzerinde kurmaya çalıştığı bu baskınlık, kaybedilmiş Rusya İmparatorluğu'nu yeniden canlandırma ve ülkenin hak ettiği tarihi önemi tekrar elde etme çabası olarak yorumlanabilir (Giles, 2022; Kruglanski, 2022). Verilen örnekte Putin'in Rusya'nın mükemmelliğine ilişkin inancının ve bu eşsiz ülkenin başka ülkeler tarafından da tanınması isteğinin belirgin olduğu söylenebilir. Sosyal psikoloji alanyazınında kolektif narsisizm bu türden bir sosyal kimliği yansıtmaktadır. Kolektif narsisizm, kendi grubunun (iç grup) mükemmel ve eşsiz olduğu yönündeki inançları ve diğer gruplar tarafından yeterince takdir edilmediğine ilişkin kaygıları içeren bir sosyal kimlik olarak tanımlanmaktadır (Golec de Zavala ve ark., 2009, 2019; Marchlewska ve ark., 2022). Bu kimlik türü, siyaset psikolojisi alanında olumsuz olarak değerlendirilebilecek çıktıları ve tercihleri açıklamak için oldukça önemlidir (detaylı bazı derlemeler için bkz., Cichocka ve Cislak, 2020; Golec de Zavala ve ark., 2019). Kolektif narsisizm Türkçe alanyazında bazı çalışmalarda araştırılmış olsa da (örn., Cevizoğlu, 2018; Kaval, 2021), bu çalışmaların temel olarak siyaset psikolojisine odaklanmadıkları ve sayı olarak kısıtlı oldukları göze çarpmaktadır.

Bu makalenin amacı kolektif narsisizmin beraberinde getirdiği, ülkelerin iç dinamiklerine ve uluslararası ilişkilere zarar verebilecek siyasi çıktıları ilişkin güncel ve kapsamlı bir derlemeyi Türkçe alanyazına kazandırmaktır. Bu amaçla, ilk bölümde kolektif narsisizmin kuramsal çıkış noktasına, bireysel yetersizliklere (örn., düşük kontrol algısı ve düşük benlik saygısı) ve gruplararası tehdit ile dışlanmışlık algısına işaret eden kökenlerine değinilecek ve diğer kimlik türleri ile ilişkisi aktarılacaktır. Takip eden bölümde ise kolektif narsisizmin siyaset psikolojisine etkilerini gösteren görgül çalışmalar gözden geçirilecektir. Bu bölümde yer alan çalışmalar ülkeye ve tarihe bakış açısı, komplo teorisi inançları, oy verme tercihleri ve demokrasiye bakış açısı ile destek verilen politika ve uygulamalar olmak üzere dört alt başlıkta incelenecektir. Son olarak, gözden geçirilen kolektif narsisizm çalışmaları eleştirel olarak değerlendirilecek ve bu konuda yürütülebilecek gelecek çalışmalar için önerilerde bulunulacaktır.

Kolektif Narsisizm ve Kökenleri

İnsanların kolektiflere ve uluslara narsisistçe bağlanabileceği fikrini ilk dile getiren kuramcılar Frankfurt Ekolü düşünürleri olan Adorno (1963/1998) ve Fromm (1973)'dur. Takip eden kuramcılar, kolektif narsisizmi bir grubun üyelerinin grubun mükemmel ve ayrıcalıklı olduğu inançlarını yansıtan bir tür savunmacı iç grup kimliği olarak tanımlamıştır (Golec de Zavala ve ark., 2009, 2019). İç grubun daha çok takdiri hak ettiği, fakat dışgrup üyelerinin bu takdiri yeterli şekilde göstermedikleri yönündeki temel bir kaygı da bu kimliğin karakteristik bir özelliğidir (Golec de Zavala ve ark., 2019). Cichocka (2016) kolektif narsisizmin kökeninde bireysel yetersizliklerin yattığını öne sürmektedir (ayrıca bkz., Adorno, 1963/1998). Örneğin kontrol (Cichocka ve ark., 2018; Marchlewska ve ark., 2020) ve benlik saygısı ihtiyaçları bireysel düzeyde doyurulmadığında (Golec de Zavala ve ark., 2020; c.f. Cichocka ve ark., 2022) kolektif narsisizm düzeyi artmaktadır. Özellikle kolektif narsisizmin öncülü olarak bireysel ihtiyaçlara odaklanan çalışmalar, kolektif narsisizmin bu ihtiyaçlara tepki olarak arttığını fakat, sonuç olarak bu ihtiyaçları başarılı bir şekilde karşılayamadığını göstermektedir (Cichocka ve ark., 2018; Golec de Zavala ve ark., 2020). Bu çalışmalar kolektif narsisizmin telafi edici (compensatory) doğasını yansıtmaktadır.

Kolektif narsisizmin kökenlerini grup düzeyinde ele alan araştırmalar ise gruplararası tehdit algısına (Guerra ve ark., 2022) ve gruplararası dışlanmaya (Cichocka ve ark., 2022) odaklanmaktadır. Artan gruplararası tehdit algısı (Guerra ve ark., 2022) ve gruplararası ilişkilerde dışlanma (Cichocka ve ark., 2022) kolektif narsisizmi daha fazla yordamaktadır. Grupla narsisist bir özdeşim kuran üyeler için grubun olumlu bir imajının olması oldukça önemlidir (Cichocka ve ark., 2016). Guerra ve arkadaşları (2022) grup imajına atfedilen bu önemin diğer gruplara yönelik artmış tehdit algısında karşılık bulabileceğini öne sürmektedir. Gruplararası ilişkilerde dışlanıyor olmak da iç grubun diğerleri tarafından fark edilmeyen mükemmel bir grup olduğu yönündeki düşünceleri arttırıyor olabilir (Cichocka ve ark., 2022). Kolektif narsisizmin bu açıdan, grup üyelerine gruplarının neden dışlandığına ilişkin bir açıklama sunduğu düşünülmektedir (Cichocka ve ark., 2022).

Yukarıdaki bilgilere ek olarak, dışsal (grup aracılığıyla ayrıcalıklara sahip olmak istemek) ve içsel (kendini yeterli hissetmek için belli bir iç gruba ait olmak gerektiği yönünde içsel baskılara sahip olmak) kimlik motivasyonlarına sahip olmanın daha fazla kolektif narsisizm yordadığı gösterilmiştir (Eker ve ark., 2023). Bu bulgular, grupla narsisist bir özdeşim içinde olan üyelerin grubu salt grubun kendisi için değil, belli sonuçlara ulaşmada aracı olma kapasitesi için sevdiklerini işaret etmektedir (Eker ve ark., 2023). Dolayısıyla, kolektif narsisizmin bir gruba yönelik bir tür koşullu sevgi olduğu da söylenebilir. Çünkü bu sevginin devamlılığı, grubun üyelerine sağlayabileceği olumlu çıktılara bağlıdır.

Kolektif narsisizm hali hazırda var olan pek çok grup referans alınarak ölçülebilir. Örneğin, ulus (Cichocka ve ark., 2018), etnik köken (Golec de Zavala ve ark., 2009), dini mezhepler (Eker ve ark., 2023), futbol takımları (Larkin ve Fink, 2019) ve cinsiyet (Golec de Zavala, 2022) kolektif narsisizm düzeyinin ölçüldüğü gruplardan bazılarıdır. Ulus düzeyinde ölçülen kolektif narsisizm yine ulusları referans alan milliyetçilik (Golec de Zavala ve ark., 2016; Kosterman ve Feshbach, 1989; Lyons ve ark., 2010), kör vatanseverlik (Golec de Zavala, Cichocka, ve Iskra-Golec, 2013; Schatz ve ark., 1999) ve grubu yüceltme (Cichocka ve ark., 2016; Roccas ve ark., 2006) gibi diğer sosyal kimlik türleri ile pozitif yönde ilişkilidir. Fakat kolektif narsisizm iç grubun tanınmasına yönelik daha kapsamlı bir talep olarak düşünülebilir (Cichocka ve Cislak, 2020). Örneğin, boylamsal bir çalışmada ulusal narsisizmin milliyetçiliği yordadığı gösterilmiştir (Federico, Golec de Zavala ve ark., 2022). Dolayısıyla, altta yatan tanınmaya yönelik bu genel talep ve ihtiyaç ülkenin içinde bulunduğu bağlamsal koşullara göre milliyetçilik, kör milliyetçilik veya grubu yüceltme olarak ifade edilebilir (Cichocka ve Cislak, 2020; Golec de Zavala ve ark., 2019).

Kolektif narsisizm bir gruba yönelik olumlu hisleri yansıttığı için, sosyal kimlik (Tajfel ve Turner, 1979) ile de orta derecede pozitif yönde ilişkiler göstermektedir (Cichocka, 2016). Araştırmacılar kolektif narsisizmin kendine özgü çıktıları göstermek için, sosyal kimliği uluslar da dahil olmak üzere çeşitli gruplar düzeyinde ölçmeye olanak tanıyan ölçekler (Cameron, 2004; gruba duygusal yatırım faktörü, Leach ve ark., 2008) ve kolektif narsisizm arasındaki ortak varyansı ayırtmaktadır (örn., Golec de Zavala, Cichocka ve Bilewicz, 2013; Marchlewska ve ark., 2020). Sosyal kimliğin ortak varyansı ayırtıldığında, kolektif narsisizmin tam olarak diğer gruplar tarafından tanınma ihtiyacını ve savunmacılığı yansıttığı görülmektedir (Golec de Zavala, Cichocka ve Bilewicz, 2013; Marchlewska ve ark., 2020). Kolektif narsisizmin ortak varyansından ayırtılan sosyal kimlik ise diğerlerinin iç grubun imajını onaylamasına bağlı olmayan, alçakgönüllü bir duygusal yatırımı ifade etmektedir (Golec de Zavala, Cichocka ve Bilewicz, 2013; Marchlewska ve ark., 2020). Dışgruplara yönelik düşmanlık sosyal kimliğin bir sonucu olarak değerlendirilse de (Brown, 2000; Tajfel ve Turner, 1979), kolektif narsisizmden ayırtılan sosyal kimlik gruplararası ilişkilerde olumlu ve yapıcı tutumları yordamaktadır (Cichocka ve ark., 2018; Golec de Zavala, Cichocka ve Bilewicz, 2013; Marchlewska ve ark., 2020).

Kolektif narsisizm her ne kadar farklı gruplar düzeyinde ölçülebilir olsa da, ilgili alanyazında var olan araştırmaların pek çoğu uluslara odaklanmaktadır (Golec de Zavala ve Keenan, 2022). Uluslar düzeyinde ölçülen kolektif narsisizm kısaca ulusal narsisizm olarak isimlendirilmektedir. Bu makalede gözden geçirilen çalışmalar da kolektif narsisizmi uluslar bağlamında değerlendirdiği için makale boyunca ulusal narsisizm ve kolektif narsisizm terimi eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. İlerleyen bölümde ele alınan ve ulusal narsisizmin siyasete etkilerini araştıran çalışmalarda, yukarıda da belirtildiği gibi, ulusal düzeydeki sosyal kimliğin varyansı ayrıştırılmaktadır.

Ulusal Narsisizmin Siyasete Etkileri

Ulusal narsisizmin beraberinde getirdiği siyasi çıktıları inceleyen çalışmalar çoğunlukla seçmen konumundaki vatandaşlara odaklanmaktadır (c.f. Gronfeldt ve ark., 2020). Bu çalışmalar, ulusal narsisizmin siyasi düzlemde istenir olmayan algılar, tutumlar ve tercihlerle ilişkili olduğunu göstermektedir (Cichocka ve Cislak, 2020). Bu bölümde, ilgili çalışmalar ülkeye ve tarihe ilişkin algılar, komplo teorilerine olan inançlar, oy verme tercihleri ve demokrasiye bakış açısı ile destek verilen politika ve uygulamalar başlıkları altında gözden geçirilecektir.

Ülkeye ve Tarihe İlişkin Algılar

Çeşitli çalışmalar, ulusal narsisizmin ülkenin önemine ilişkin çarpık bazı algıları da beraberinde getirdiğini göstermektedir. Yakın zamanda yapılan bir çalışmada, Polonyalı ve İngiliz katılımcılardan kendi ülkelerinin dünya tarihindeki rolünü yüzdelik olarak (%0 ve %100 arasında) tahmin etmeleri istenmiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre ulusal narsisizmi yüksek katılımcılar kendi ülkelerinin dünya tarihine katkısının daha fazla olduğunu belirtmektedir (Głowczewski ve ark., 2022; ayrıca bkz. Putnam ve ark., 2018; Zaromb ve ark., 2018). Ayrıca, Klar ve Bilewicz (2017) artan ulusal narsisizmin, ülkenin imajını olumlu gösterme arzusu yüzünden vatandaşların kendi ülkelerinin sebep olduğu haksızlıkları inkar etmelerine hatta bunların sansürlenmesini istemelerine sebep olabileceğini öne sürmektedir. Örneğin, Almanların Yahudi soykırımında işlediği suçlara odaklanan bir çalışmada, Alman katılımcıların ulusal narsisizm düzeyinin ülkenin geleceğini, onu olumsuz gösteren geçmişten ayırma isteği anlamına gelen tarihsel kapatmayı (historical closure) yordadığı görülmüştür (Kazarovytska ve Imhoff, 2022). Yine bu çalışmada, ulusal narsisizm düzeyi arttıkça tarihsel kapatma ihtiyacının da arttığı ve bu yolla grup temelli suçluluğun azaldığı bulunmuştur. Głowczewski ve arkadaşları (2022), katılımcıların ulusal narsisizmi arttıkça geçmişe dair kendi ülkelerini olumlu gösteren başarıları tarih kitaplarına dahil etme isteğinin de arttığını göstermiştir. Diğer araştırmalar da ulusla narsisistik özdeşimin, Polonya'nın İkinci Dünya Savaşı sırasındaki katliamda rolünü konu alan bir filmin daha az sanatsal olarak değerlendirilmesini (Dyduch-Hazar ve ark., 2019) ve bu filmin protesto edilmesi gerektiği fikrini yordamaktadır (Marchlewska ve ark., 2020). Tarih anlatıları objektif gerçekleri ortaya çıkarmanın yanı sıra grubu iyileştirici (group-enhancing) bir işleve de sahip olabilir (Wojcik ve Lewicka, 2022). Gözden geçirilen bulgular, kolektif narsisizm kapsamında ikinci işlevin daha önemli olduğunu işaret etmektedir. Ülkeye ve tarihine ilişkin bu algılar, ülkeyi yüceltip diğer ülkelere sergilenen imajı iyileştirse de; yanlış bir şekilde geçmişin sadece olumlu taraflarına odaklanmak ülkenin sağlıklı bir temsiline oluşturmamış olduğunu göstermektedir (Klar ve Bilewicz, 2017). Bu yanlışlıklar, ülke diğerleri tarafından takdir edilmediğinde veya ülkede olumsuz bir olay yaşadığında başvurulacak açıklama tarzlarını da etkiliyor gibi görünmektedir. Başvurulan açıklama tarzları genellikle komplo teorilerini işaret etmektedir. Bu sebeple, takip eden başlıkta ulusal narsisizm ve komplo teorileri arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar gözden geçirilecektir.

Komplo Teorisi İnançları

Douglas ve arkadaşları (2019) komplo teorilerini önemli sosyal ve politik olayların arkasındaki sebepleri daha güçlü aktörlerin yürüttüğü gizli ve kötü niyetli planlar olarak tanımlamaktadır. Ulusal narsisizm ile komplo teorilerine inanma ve gruplararası ilişkileri bu teoriler çerçevesinde açıklama arasında tutarlı bir ilişki görülmektedir (Golec de Zavala ve ark., 2022). Örneğin, Polonyalıları göre Komünizm'in düşüşünü belirleyen tarihi olay, Polonya'da gerçekleşen yarı-bağımsız parlamento seçimi, Almanlara göre Berlin Duvarı'nın yıkılmasıdır (Cichocka ve ark., 2016). Ulusal narsisizmi daha yüksek olan Polonyalı katılımcılar, başka ülkelerin Komünizm'in düşüşünü Berlin Duvarı'nın yıkıldığı tarihte kutlamasını Polonya'nın tarihi önemini azaltmaya yönelik bir komplo olarak değerlendirmiştir (Cichocka ve ark., 2016). Yine aynı çalışmada ulusal narsisizmi daha yüksek olan Polonyalı katılımcılar, 2010 yılında Rusya'da gerçekleşen ve çok sayıda Polonyalı devlet insanının ölümüne sebep olan bir uçak kazasını, Rusya'nın gizli bir şekilde düzenlediğine inandıklarını belirtmiştir. Ulusal narsisizm, Amerikalı seçmenler arasında, belli bir dışgruba atıfta bulunmayan ama hayatlarının gizli bir yerden kontrol ediliyor olabileceği veya ülkeyi 'gerçekten' kimin yönettiğini bilmedikleri gibi genel bir komplo zihniyetine sahip olmayı da yordamıştır (Golec de Zavala ve Federico, 2018). Kolektif narsisizm kendi grubunun mükemmel olduğu fakat bu mükemmelliğin diğerleri tarafından fark edilmediği gibi görünürde çelişkili olan fikirleri içermektedir (Golec de Zavala ve ark., 2009). Komplo teorileri ise grup üyelerinin bu çelişkiyi açıklayabilmesi için oldukça kullanışlı olmaktadır (Golec de Zavala ve ark., 2022). Hatta dış güçlerin etkisi altındaki mağdur bir imaj, ülkenin mükemmelliğinin meşruiyetini daha da arttırabilir (Cichocka ve ark., 2016). Dolayısıyla komplo teorileri yüksek olasılıkla, ülkenin *diğerleri tarafından anlaşılamamış* saygınlığını arttırmak için kullanılmaktadır.

Bu noktaya kadar gözden geçirilen ilgili alanyazın, artan ulusal narsisizm düzeyinin ülkeye ve tarihe ilişkin inançları yanı sıra hale getirdiğini, ülke takdir edilmediğinde ya da olumsuz bir süreçten geçtiğinde ise yine bu yanı sıra inançları bozmayacak şekilde komplo teorilerine başvurma eğilimi ile ilişkili olduğunu göstermektedir. Ülkeye ve içinde bulunduğu durumlara yönelik bu türden inanç ve açıklamalar, vatandaşların hangi politik söylemlerden etkileneneğini de belirleyebilir. Doğal olarak, ulusal narsisizm seçmenlerin oy verme tercihlerini ve ülkenin yönetimine ilişkin algılarını da etkilemektedir (Golec de Zavala ve ark., 2019). Takip eden bölümde ulusal narsisizmin oy verme tercihlerine ve demokrasiye bakış açısına etkisini popülist politik söylem çerçevesinden inceleyen araştırmalar değerlendirilecektir.

Oy Verme Tercihleri ve Demokrasiye Bakış Açısı

Ulusal narsisizm pek çok ülkede popülizm ile yakından ilişkilidir ve seçmenlerin popülist partilere ve liderlere oy verme davranışını yordamaktadır (Golec de Zavala ve Keenan, 2020). Popülizm, toplumun 'masum halk' ve 'yolsuz elitler' şeklinde homojen ve birbiriyle çatışan iki gruba ayrıldığını düşünen ve siyasetin halkın genel iradesini ifade etmesi gerektiğini savunan bir düşünsel set olarak tanımlanabilir (Mudde, 2004, 2017). Bu tanım göz önünde bulundurulduğunda Donald Trump ve Viktor Orban bu türden bir popülist düşünsel seti kullanan liderlere örnek gösterilebilir² (Mudde, 2017). Örneğin, Amerika'da yapılan 2016 seçimlerine ait boyamsal verilerde, ulusal narsisizm Donald Trump'a yönelik olumlu tutumları ve oy vermeyi yordamıştır (Federico ve Golec de Zavala, 2018). Bu çalışmanın analizleri oy verme davranışında etkili olduğu bilinen diğer değişkenler (örn., yaş, cinsiyet, eğitim, etnik köken, ideoloji ve

² Makalede gözden geçirilen literatür sağ kanat popülizme ve liderlerine odaklanmaktadır. Fakat popülizm hem sağ hem de sol kanat ideolojilerde karşılık bulabilir: Hugo Chávez ve Bernie Sanders sol kanat popülist liderlere örnek gösterilebilir (Erisen ve ark., 2021).

partizanlık) için kontrol edildiğinde bile ulusal narsisizm, Trump desteğinin en güçlü yordayıcılarından biri olmuştur (Federico ve Golec de Zavala, 2018; ayrıca bkz. Marchlewska ve ark., 2018). Benzer şekilde ulusal narsisizm Macaristan’da Viktor Orban’a ve partisi Fidezs’e (Lantos ve Forgas, 2021), Polonya’da ise Law and Justice popülist partisine oy vermiş olmayı yordamaktadır (Marchlewska ve ark., 2018).

Popülist söylem içindeki halktan kopuk, yolsuz elitler söylemi sadece ülke içindeki politik rakipler için değil, ülke dışındaki kurumlar için de kullanılabilir (Taggart, 2017). Dolayısıyla, popülizm Avrupa ülkelerinde kendini sıklıkla Avrupa Birliği (AB) karşıtlığı olarak göstermektedir (Taggart, 2017). 2016 yılında İngiltere’nin AB’den ayrılması ihtimalinin oylandığı referandum Brexit olarak adlandırılmaktadır (Mueller, 2020). Ulusal narsisizm İngiltere’de popülist bir parti olan UKIP’in desteklediği Brexit referandumunda AB’den ayrılma oylarını ulusal kimlik, sağ kanat yetkecilik ve sosyal baskınlık yöneliminden bağımsız olarak yordayan en güçlü değişken olmuştur (Golec de Zavala ve ark., 2017). Marchlewska ve arkadaşları ise (2018) deneysel bir çalışmada katılımcılara İngiltere’nin tecrübe ettiği AB kaynaklı görelî yoksunluğun uzun ya da kısa dönemli olduğu bilgisini verdikten sonra, katılımcıların ulusal narsisizm puanlarını ve Brexit oy tercihlerini sormuştur. Bulgular, özellikle AB’nin sebep olduğu uzun dönemli görelî yoksunluk algısının ulusal narsisizmi arttırdığını ve ayrılma oyu tercihinin yordadığını göstermektedir. Ulusal narsisizm Polonya’nın AB’den ayrılması yönündeki hipotetik senaryolar üzerinden çalışıldığında da (örn., katılımcılara olası bir Polesit referandumunu sunulması) benzer sonuçlar ortaya çıkmıştır (Cislak ve ark., 2020).

Popülizmin bir diğer karakteristik özelliği de çoğulculuk karşıtı söylemlerdir, örneğin popülist liderlere göre yalnızca belli bir “gerçek halk” vardır ve bu halka ait olmayan vatandaşlar marjinalize edilmektedir (Müller, 2016). Benzer bir şekilde, ulusal narsisizm de ulusal kimliğin dar bir açıdan tanımlanması ile ilişkilidir ve bu yüzden popülist söylemler ulusla narsisistik bir özdeşim kuran vatandaşlar için daha çekici olabilir (Golec de Zavala ve Keenan, 2020). Örneğin, Polonya’da *gerçekten* Polonyalı olmaya ilişkin prototipler erkek, heteroseksüel ve Katolik olmayı içermektedir (Golec de Zavala ve ark., 2019). Sonuç olarak, Polonyalılar arasında artan ulusal narsisizm düzeyi homofobiyi (Mole ve ark., 2021) ve cinsiyetçiliği yordamaktadır (Golec de Zavala ve Bierwiazzonek, 2021). Dolayısıyla, ulusal narsisizm ülkede yaşayan ve belli prototiplere uymayarak ülkenin kimliğini içerden tehdit ettiği düşünülen vatandaşların dışlanmasını beraberinde getirmektedir (Golec de Zavala ve Keenan, 2020).

Ulusal narsisizm ve popülist oy verme davranışı arasındaki ilişkilerin etkisi demokrasiye ve seçimlere yönelik bakış açısına da yansımaktadır. Örneğin, Cumhuriyetçi Parti’nin adayı olan Donald Trump, Amerika’da 2020 yılında gerçekleşen başkanlık seçimini kaybetmiş ve yerine Demokrat Parti adayı Joe Biden seçilmiştir (Gambino, 2020). Seçim öncesinde ve oy sayımı sırasında ise seçimde yolsuzluk yapıldığına ilişkin asılsız iddialar ortaya atılmıştır (Cohen, 2021; Wendling ve ark., 2022). Bu seçimin öncesini ve sonrasını takip eden boylamsal bir araştırmada, ulusal narsisizm Bağımsızlar ve Cumhuriyetçiler arasında seçimin adil ve meşru olmadığı algılarını yordamıştır (Federico, Farhart ve ark., 2022). Yine Amerika’daki başkanlık seçimleri bağlamında yapılan araştırmalarda ulusal narsisizm ile demokratik olmasa bile Trump’ın tekrar başkan olmasını destekleme, Cumhuriyetçilerin seçim sonuçlarına itiraz ettikleri Kongre Binası Baskını’nı haklı görme arasında pozitif ilişkiler bulunmuştur (Keenan ve Golec de Zavala, 2021). Bu araştırma sonuçlarının ideoloji ve partizanlık gibi karıştırıcı değişkenler kontrol edildiğinde de anlamlı düzeyde oldukları görülmektedir (Federico, Farhart ve ark., 2022; Keenan ve Golec de Zavala, 2021). Marchlewska ve arkadaşları ise (2022) Amerikan ulusal narsisizminin (sağ kanat yetkecilik ve sosyal baskınlık yöneliminden bağımsız olarak) demokrasinin işe yaramaz olduğu düşüncelerini yordadığını göstermiştir. Polonyalı katılımcılarla yürütülen ikinci bir çalışmada ise topluma güvensizlik (social

cynicism), ulusal narsisizm ve demokrasinin işe yaramayan bir yönetim şekli olduğu yönündeki düşünceler arasındaki ilişkiye aracılık etmiştir (Marchlewska ve ark., 2022). Ulusal narsisizm ile ülkenin imajı ve önemi yüceltilse de, diğer vatandaşlara güvenme ve onların kararlarına saygı gibi demokrasinin gereklilikleri göz ardı edilmekte; hatta kurumların yıpranmasına sebep olabilecek tepkiler normalize edilmektedir. Dolayısıyla, ulusal narsisizm popülizm aracılığıyla illiberal bir demokrasi anlayışını da beraberinde getirebilir (Gronfeldt ve ark., 2021).

Vatandaşların ülkeleri ile kurdukları özdeşimin türü, oy verme tercihleri ve demokrasiye bakış açılarının yanı sıra destek verdikleri ulusal ve uluslararası politikaları da etkilemektedir (Kosterman ve Feshbach, 1989; Schatz ve ark., 1999). Bir kimlik türü olan ulusal narsisizm de benzer şekilde seçmenlerin tercih ettikleri politika ve uygulamalar konusunda belirleyici olmaktadır (Cichocka ve Cislak, 2020). Dolayısıyla, takip eden bölümde ulusal narsisizmin ilişkili olduğu politika ve uygulamaları araştıran çalışmalar gözden geçirilecektir.

Destek Verilen Politikalar ve Uygulamalar

Ulusal narsisizm, uluslararası alanda agresif askeri politikalara destek verme ile ilişkilidir. Örneğin, Amerikalı katılımcılar ile gerçekleştirilen bir çalışmada ulusal narsisizm Amerika'nın 2003 yılında gerçekleştirdiği Irak işgalini meşru görmeyi yordamıştır (Golec de Zavala ve ark., 2009). Ulusal narsisizm ve Ukrayna'nın işgaline ilişkin tutumlar arasındaki ilişkinin araştırıldığı daha güncel bir çalışmada (Brown ve Marinthe, 2022), Fransız ve Amerikalı katılımcıların kendi ulusları referans alınarak ölçülen ulusal narsisizm düzeylerinin Rusya'nın Ukrayna'daki işgalini meşru olarak değerlendirmeyi ve Putin'e yönelik olumlu tutumları yordadığı sonucuna ulaşılmıştır (Brown ve Marinthe, 2022). Bu araştırma bulguları, ulusal narsisizmin uluslararası ilişkilerde diğer ülkelerin vatandaşlarının güvenlik ve iyilik halini tehdit edici olabileceğini işaret etmektedir.

İlgili alanyazın, ulusal narsisizmin *kendi ülkesinin ve diğer vatandaşların* iyilik haline zarar verebilecek ulusal politikaları destekleme eğilimi ile de ilişkili olduğunu göstermektedir. Örneğin, Polonyalı katılımcılar arasında yüksek ulusal narsisizm, ülkelerinde bulunan ve Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) tarafından doğal sit alanı ilan edilen Bialowieza Ormanı'nın kesilmesine ve çevre kirliliği yaratacak olsa bile madencilik endüstrisinin güçlendirilmesine destek vermeyi yordamıştır (Cislak ve ark., 2018). Polonya'nın iç işlerinde AB'den bağımsız karar vermesi gerektiği düşüncesi, ulusal narsisizm ve çevreci olmayan politikalara destek arasındaki ilişkiye aracılık etmiştir (Cislak ve ark., 2018). Ulusal narsisizm aynı zamanda yeşil aklama politikalarına (gerçekte öyle olmadığı halde şirketini veya ülkesini çevreci gibi gösterme) destek vermeyi de yordamaktadır (Cislak, Cichocka ve ark., 2021). Benzer bir şekilde, ulusal narsisizm puanları daha yüksek olan İngiliz katılımcılar, İngiltere'nin güçlü görüntüsünün bozulmaması için, COVID-19 pandemisi sürecinde AB tarafından önerilen toplu aşı alımı protokolünde yer alınmaması gerektiğini düşünmüştür (Gronfeldt ve ark., 2023). Katılımcılar bu düşüncelerini, İngiltere'nin aşırı tek başına almasının süreci uzatma ve diğer vatandaşların sağlığını tehlikeye atma ihtimaline rağmen belirtmiştir. Bir başka çalışmada ise ulusal narsisizmin Endonezya'da yaşanan deprem sonrası diğer ülkelere gelen yardım tekliflerini reddetmeyi yordadığı bulunmuştur (Mashuri ve ark., 2020). Grubun olumlu, bağımsız ve güçlü bir imaj sergilemesi kolektif narsisizm için temel bir kaygıdır. Fakat sadece imaja yönelik olan bu kaygılar, diğer vatandaşların iyilik halini ya da ülkenin doğal kaynaklarının korunmasını gerçekten önemsemeyi beraberinde getirmemektedir. Aksine, güçlü ve olumlu imaj ne pahasına olursa olsun korunmaya çalışılmaktadır.

Ulusal narsisizme eşlik eden topluma güvensizlik (Marchlewska ve ark., 2022) ve ülkenin zarar görmeyeceğine ilişkin büyüklenmeci inançlar (Cislak, Marchlewska ve ark., 2021) ise bu kimliği polis devletini ortaya çıkarabilecek uygulamalarla ve bilim karşıtı düşüncelerle ilişkilendirmektedir. Biddlestone ve arkadaşları (2022), İngiltere ve Amerika’da ulusal narsisizmi daha yüksek olan katılımcıların, devletin gerekirse kendi vatandaşlarını gizlice dinleyebilmesi, onlara komplolar kurabilmesi gibi düşüncelerin yer aldığı soru setlerine daha çok katıldığını bulmuştur. Diğer bir dizi çalışmada ise ulusal narsisizm ile aşı karşıtlığı düşünceleri arasında pozitif yönde bir ilişki olduğunu gösterilmiştir (Cislak, Marchlewska ve ark., 2021). Çeşitli ülkelerden katılımcıları içeren bir çalışmada, ulusal narsisizm ve COVID-19 ile ilgili komplo teorilerini ve diğer yanlış bilgileri yayma niyetleri arasında güçlü bir ilişki olduğu bulunmuştur (Sternisko ve ark., 2023). Ulusal narsisizmle ilişkili olan gizli dinlemelerin normalleştirilmesi ve bilim karşıtı düşünceler, bu kimliğin hem kısa hem de uzun dönemde ülkedeki psikolojik güvenlik hissini ve fiziksel sağlığı tehdit edici olabileceğini işaret etmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Bu derleme makalesinde, kolektif narsisizmin siyaset psikolojisi alanındaki çıktılarına ilişkin güncel görgül bulgular değerlendirilerek Türkçe alanyazının zenginleştirilmesi amaçlanmıştır. Kolektif narsisizm, kendi grubunun mükemmel olduğuna ilişkin inançları ve grubun tanınmasına yönelik talepleri işaret eden bir sosyal kimliği ifade etmektedir (Golec de Zavala ve ark., 2009, 2019). Gözden geçirilen çalışmalar, ulusal narsisizmin ülke içindeki demokratik uygulamaları ve uluslararası ilişkileri olumsuz yönde etkileyebilecek siyasi tercihlerle ilişkili olduğunu işaret etmektedir (örn., Golec de Zavala ve ark., 2009; Keenan ve Golec de Zavala, 2021; Marchlewska ve ark., 2022). Bu tercihler popülist liderlere oy vermeyi (Federico ve Golec de Zavala, 2018; Forgas ve Lantos, 2021), demokrasiye saygı duymamayı (Keenan ve Golec de Zavala, 2021; Marchlewska ve ark., 2022) ve savaşları desteklemeyi (Brown ve Marinthe, 2022; Golec de Zavala ve ark., 2009) içermektedir. Araştırmalar ayrıca, ulusal narsisizm düzeyi daha yüksek olan vatandaşların kendi ülkelerinin dünya tarihi içindeki önemini abartırken (Główniewicz ve ark., 2022), geçmişte sebep oldukları acıları ise küçümseme ya da inkar etme eğiliminde olduklarını göstermektedir (Dyduch-Hazar ve ark., 2019; Kazarovytska ve Imhoff, 2022). Bu büyüklenmeci inanç sebebiyle, ulusal narsisizm ve ülkenin yaşadığı talihsiz olayları başka ülkelerin dahil oldukları komplo teorileri ile açıklama arasında bir ilişki vardır (Cichocka ve ark., 2016). Komplo teorilerine olan inançlar yalnızca dışgruplar ile sınırlı kalmamaktadır. Ulusal narsisizm ve Covid-19 ile ilişkili komplo teorilerine inanma (Sternisko ve ark., 2023) ve aşı karşıtlığı arasında da bir ilişki olduğu görülmektedir (Cislak, Marchlewska ve ark., 2021). Ek olarak, ulusal narsisizm felaketler sonrası diğer ülkelerin yardım tekliflerini reddetmeyi (Mashuri ve ark., 2020), ülkenin iç kararlarının bağımsız alındığını göstermek için gerekirse doğal kaynakları feda etmeyi (Cislak ve ark., 2018) ve diğer vatandaşlara zarar verecek olsa bile toplu aşı alımı protokolünden çıkma isteğini (Gronfeldt ve ark., 2023) yordamaktadır. Bu çalışma bulguları göz önünde bulundurulduğunda, uluslarına narsisistik bir şekilde bağlı olan vatandaşların diğer vatandaşların refahını ve iyiliğini daha az gözetmekte olduğu söylenebilir. Tüm bu bulgular ulusal narsisizmin ülke içi ve ülke dışı siyasi gelişmeleri anlamak için kullanışlı bir değişken olduğunu göstermektedir.

Kolektif narsisizmin siyaset psikolojisi alanındaki çıktılarına ilişkin oldukça geniş bir alanyazın olsa da, halen daha fazla araştırmaya ihtiyaç vardır. Örneğin, bu makalede incelenen çalışmalar ulusal narsisizmi Amerika, İngiltere, Fransa ve Polonya gibi gelişmiş ülkelerde ele almaktadır. Dolayısıyla, ulusal narsisizmin daha az gelişmiş ülkelerde de benzer siyasi çıktılarıyla ilişkili olup olmadığı araştırılmalıdır. Örneğin, daha az küreselleşen ülkelerin ulusal narsisizm düzeyleri, gelişmiş ve küreselleşmiş ülkelere kıyasla daha yüksektir

(Cichocka ve ark., 2022). Kolektif narsisizmin uluslararası ilişkilere daha az dahil olan ülkelerde, gelişen demokrasilere bakış açıları ve oy tercihleri açısından çalışılması da alanı genişletmesi açısından önemli görünmektedir.

Ulusal narsisizmin siyasi sonuçlarını araştıran çalışmalar genellikle sağ kanat ideolojik yönelim ile ilişkilendirilebilecek değişkenlere odaklanmaktadır. Örneğin aşı karşıtlığı ve komplo teorilerine ilişkin inançlar genellikle sağ kanat ideolojik inançlara sahip kişiler arasında daha fazla karşılık bulmaktadır (Imphoff ve ark., 2022; Van der Linden ve ark., 2021). Popülist oy tercihleri ve popülist liderler hem sağ hem de sol kanat ideolojilerde görülse de (Erisen ve ark., 2021; Müller, 2016), ulusal narsisizm çalışmaları sol kanat ideolojiye şimdiye kadar ağırlık vermemiştir. Bu sebeple, gelecek çalışmalarda ulusal narsisizmin özellikle sol kanat ideolojiler kapsamında ne gibi siyasi sonuçlarla ilişkili olduğunun incelenmesi faydalı olacaktır.

Son olarak, bu makalede gözden geçirilen çalışmalar ağırlıklı olarak ulusal narsisizmin beraberinde getirdiği siyasi çıktılara odaklanmaktadır. Fakat daha önce de belirtildiği gibi kolektif narsisizm pek çok grup temelinde ölçülebilir. Daha az sayıda çalışma bu kimliği siyasi partilere aidiyet (Bocian ve ark., 2021; Gronfeldt ve ark., 2020) bağlamında ölçmüştür. Bocian ve arkadaşları (2021) bir siyasi partiye narsisistik bir şekilde bağlı olan vatandaşların, bu parti üyesi olan ve cinsel istismar ile suçlanan bir politikacının Yüksek Mahkeme üyeliğine getirilmesini etik olarak değerlendirdiklerini göstermiştir. Politikacılar arasında ise, üye olunan partiyle geliştirilen narsisistik kimlik ile siyaset yaparken etrafındakileri kandırma ve bazı bilgileri diğer partililerden gizleme arasında bir ilişki olduğu bulunmuştur (Gronfeldt ve ark., 2020). Bu iki araştırma, kolektif narsisizm siyasi partiler kapsamında ölçüldüğünde de siyaset psikolojisi açısından önemli etkileri olabileceğini işaret etmektedir. Dolayısıyla, gelecek çalışmalar siyasi adaylara yönelik duygu ve tutumlar ile politikacıların siyaset yapma tarzını daha iyi anlayabilmek için bu kimlik türünü siyasi partiler temelinde de değerlendirmelidir.

Kaynaklar

- Adorno, T. (1998). *Critical models: Interventions and catchwords*. Columbia University Press. (Orijinal eserin yayın tarihi: 1963).
- Associated Press. (2005, 25 Nisan). Putin: Soviet collapse a 'genuine tragedy'. *NBC News*. <https://www.nbcnews.com/id/wbna7632057>
- Biddlestone, M., Cichocka, A., Głowczewski, M. ve Cislak, A. (2022). Their own worst enemy? Collective narcissists are willing to conspire against their in-group. *British Journal of Psychology*, 113(4), 894–916. <https://doi.org/10.1111/bjop.12569>
- Bocian, K., Cichocka, A. ve Wojciszke, B. (2021). Moral tribalism: Moral judgments of actions supporting ingroup interests depend on collective narcissism. *Journal of Experimental Social Psychology*, 93, Makale no: 104098. <https://doi.org/10.1016/j.jesp.2020.104098>
- Brown, G. ve Marinthe, G. (2022, 14 Ekim). We're all the same: Collective narcissists's cross-national support for Putin and Russian Military Attacks. *PsyArxiv*. <https://doi.org/10.31234/osf.io/gqsrz>
- Brown, R. (2000). Social identity theory: Past achievements, current problems and future challenges. *European Journal of Social Psychology*, 30(6), 745–778. [https://doi.org/10.1002/1099-0992\(200011/12\)30:6<745::AID-EJSP24>3.0.CO;2-O](https://doi.org/10.1002/1099-0992(200011/12)30:6<745::AID-EJSP24>3.0.CO;2-O)
- Cameron, J. E. (2004). A three-factor model of social identity. *Self and Identity*, 3(3), 239–262. <https://doi.org/10.1080/13576500444000047>

- Cevizoğlu, M. H. (2018). *Benlik, intihar ve kolektif narsisizm bağlamında kitle psikolojisi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Arel Üniversitesi.
- Cichocka, A. (2016). Understanding defensive and secure in-group positivity: The role of collective narcissism. *European Review of Social Psychology*, 27(1), 283–317. <https://doi.org/10.1080/10463283.2016.1252530>
- Cichocka, A. ve Cislak, A. (2020). Nationalism as collective narcissism. *Current Opinion in Behavioral Sciences*, 34, 69–74. <https://doi.org/10.1016/j.cobeha.2019.12.013>
- Cichocka, A., Golec de Zavala, A., Marchlewska, M., Bilewicz, M., Jaworska, M. ve Olechowski, M. (2018). Personal control decreases narcissistic but increases non-narcissistic in-group positivity. *Journal of Personality*, 86(3), 465–480. <https://doi.org/10.1111/jopy.12328>
- Cichocka, A., Marchlewska, M., Golec de Zavala, A. ve Olechowski, M. (2016). ‘They will not control us’: Ingroup positivity and belief in intergroup conspiracies. *British Journal of Psychology*, 107(3), 556–576. <https://doi.org/10.1111/bjop.12158>
- Cichocka, A., Sengupta, N., Cislak, A., Gronfeldt, B., Azevedo, F. ve Boggio, P. S. (2022). Globalization is associated with lower levels of national narcissism: Evidence from 56 countries. *Social Psychological and Personality Science*, 14(4), 437–447. <https://doi.org/10.1177/19485506221103326>
- Cislak, A., Cichocka, A., Wojcik, A. D. ve Milfont, T. L. (2021). Words not deeds: National narcissism, national identification, and support for greenwashing versus genuine proenvironmental campaigns. *Journal of Environmental Psychology*, 74, Makale no: 101576. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2021.101576>
- Cislak, A., Marchlewska, M., Wojcik, A. D., Śliwiński, K., Molenda, Z., Szczepańska, D. ve Cichocka, A. (2021). National narcissism and support for voluntary vaccination policy: The mediating role of vaccination conspiracy beliefs. *Group Processes & Intergroup Relations*, 24(5), 701–719. <https://doi.org/10.1177/1368430220959451>
- Cislak, A., Pyrczak, M., Mikiewicz, A. ve Cichocka, A. (2020). Brexit and Polesxit: Collective narcissism is associated with support for leaving the European Union. *Social Psychological Bulletin*, 15(1), 1–21. <https://doi.org/10.32872/spb.2645>
- Cislak, A., Wojcik, A. D. ve Cichocka, A. (2018). Cutting the forest down to save your face: Narcissistic national identification predicts support for anti-conservation policies. *Journal of Environmental Psychology*, 59, 65–73. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2018.08.009>
- Cohen, L. (2021, 15 Ocak). 6 conspiracy theories about 2020 election – debunked. *CBS News*. <https://www.cbsnews.com/news/presidential-election-2020-conspiracy-theories-debunked/>
- Douglas, K.M., Uscinski, J.E., Sutton, R.M., Cichocka, A., Nefes, T., Ang, C. S. ve Deravi, F. (2019). Understanding Conspiracy Theories. *Political Psychology*, 40(S1), 3–35. <https://doi.org/10.1111/pops.12568>
- Dyduch-Hazar, K., Mroziński, B., Simao, C. ve Golec de Zavala, A. (2019). Collective narcissism and in-group satisfaction predict different reactions to the past transgressions of the in-group. *Polish Psychological Bulletin*, 50(4), 316–325. doi: 10.24425/ppb.2019.131004
- Eker, I., Cichocka, A. ve Sibley, C. G. (2023). Investigating motivations underlying collective narcissism and in-group identification. *Group Processes & Intergroup Relations*, 26(3), 669–695. <https://doi.org/10.1177/13684302221081470>
- Erisen, C., Guidi, M., Martini, S., Toprakkiran, S., Isernia, P. ve Littvay, L. (2021). Psychological correlates of populist attitudes. *Political Psychology*, 42(S1), 149–171. <https://doi.org/10.1111/pops.12768>
- Federico, C. M., Golec De Zavala, A. ve Bu, W. (2022). Collective narcissism as a basis for nationalism. *Political Psychology*, 44(1), 177–196. <https://doi.org/10.1111/pops.12833>

- Federico, C. M. ve Golec de Zavala, A. (2018). Collective narcissism in the 2016 Presidential vote. *Public Opinion Quarterly*, 82(1), 110–121. <https://doi.org/10.1093/poq/nfx048>
- Federico, C., Farhart, C., Vitriol, J. ve Golec de Zavala, A. (2022). Collective Narcissism and Perceptions of the (Il)legitimacy of the 2020 US Election. *The Forum*, 20(1), 37–62. <https://doi.org/10.1515/for-2022-2046>
- Fromm, E. (1973). *The anatomy of human destructiveness*. Pimlico/Random House.
- Gambino, L. (2020, 7 Kasım). Joe Biden wins US election after four tumultuous years of Trump presidency. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/us-news/2020/nov/07/joe-biden-wins-us-election-donald-trump-loses-final-result-2020>
- Giles, K. (2022). *Russia's war on everybody: And what it means for you*. Bloomsbury Publishing.
- Główczewski, M., Wojcik, A. D., Cichocka, A. ve Cislak, A. (2022). “Cause we are the champions of the World”: National narcissism and group-enhancing historical narratives. *Social Psychology*, 53(6), 357–367. <https://doi.org/10.1027/1864-9335/a000506>
- Golec de Zavala, A. (2022). Conditional parochial vicarious ostracism: Gender collective narcissism predicts distress at the exclusion of the gender ingroup in women and men. *Sex Roles*, 87, 267–288. <https://doi.org/10.1007/s11199-022-01315-z>
- Golec de Zavala, A. ve Bierwaczek, K. (2021). Male, national, and religious collective narcissism predict sexism. *Sex Roles*, 84, 1–21. <https://doi.org/10.1007/s11199-020-01193-3>
- Golec de Zavala, A. ve Federico, C. M. (2018). Collective narcissism and the growth of conspiracy thinking over the course of the 2016 United States presidential election: A longitudinal analysis. *European Journal of Social Psychology*, 48(7), 1011–1018. <https://doi.org/10.1002/ejsp.2496>
- Golec de Zavala, A. ve Keenan, O. (2020). Collective narcissism as a framework for understanding populism. *Journal of Theoretical Social Psychology*, 5(2), 54–64. <https://doi.org/10.1002/jts5.69>
- Golec de Zavala, A. ve Keenan, O. (2022, 3 Mayıs). Collective narcissism and the clash of advantaged and disadvantaged groups. *PsyArxiv*. <https://doi.org/10.31234/osf.io/q43ns>
- Golec de Zavala, A., Bierwaczek, K. ve Ciesielski, P. (2022). An interpretation of meta-analytical evidence for the link between collective narcissism and conspiracy theories. *Current Opinion in Psychology*, 47, Makale no: 101360. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2022.101360>
- Golec de Zavala, A., Cichocka, A. ve Bilewicz, M. (2013). The paradox of in-group love: Differentiating collective narcissism advances understanding of the relationship between in-group and out-group attitudes. *Journal of Personality*, 81(1), 16–28. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.2012.00779.x>
- Golec de Zavala, A., Cichocka, A. ve Iskra-Golec, I. (2013). Collective narcissism moderates the effect of in-group image threat on intergroup hostility. *Journal of Personality and Social Psychology*, 104(6), 1019–1039. <https://doi.org/10.1037/a0032215>
- Golec de Zavala, A., Cichocka, A., Eidelson, R. ve Jayawickreme, N. (2009). Collective narcissism and its social consequences. *Journal of Personality and Social Psychology*, 97(6), 1074–1096. <https://doi.org/10.1037/a0016904>
- Golec de Zavala, A., Dyduch-Hazar, K. ve Lantos, D. (2019). Collective narcissism: Political consequences of investing self-worth in the ingroup's image. *Political Psychology*, 40(S1), 37–74. <https://doi.org/10.1111/pops.12569>
- Golec de Zavala, A., Federico, C. M., Sedikides, C., Guerra, R., Lantos, D., Mroziński, B., Cypryańska, M. ve Baran, T. (2020). Low self-esteem predicts out-group derogation via collective narcissism, but this relationship is obscured by in-group satisfaction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 119(3), 741–764. <http://dx.doi.org/10.1037/pspp0000260>

- Golec de Zavala, A., Guerra, R. ve Simão, C. (2017). The relationship between the Brexit vote and individual predictors of prejudice: Collective narcissism, right wing authoritarianism, social dominance orientation. *Frontiers in Psychology*, 8. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.02023>
- Golec de Zavala, A., Peker, M., Guerra, R. ve Baran, T. (2016). Collective narcissism predicts hypersensitivity to in-group insult and direct and indirect retaliatory intergroup hostility. *European Journal of Personality*, 30(6), 532–551. <https://doi.org/10.1002/per.2067>
- Gronfeldt, B., Cichocka, A., Cislak, A. ve Wyatt, M. (2020, 23 Eylül). Partisanship and political work: Differential associations of partisan identification and partisan narcissism with politicians' skills and performance. *PsyArXiv*. <https://doi.org/10.31234/osf.io/ke4tr>
- Gronfeldt, B., Cichocka, A., Marchlewska, M. ve Cislak, A. (2021). Illiberal politics and group-based needs for recognition and dominance. A. Sajó, R. Uitz ve S. Holmes (Ed.), *Routledge handbook of illiberalism* içinde (s. 655–673). Routledge.
- Gronfeldt, B., Cislak, A., Sternisko, A., Eker, I. ve Cichocka, A., (2023). A small price to pay: National narcissism predicts readiness to sacrifice of in-group members to defend the in-group image. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 49(4), 612–626. <https://doi.org/10.1177/01461672221074790>
- Guerra, R., Bierwaczek, K., Ferreira, M., Golec de Zavala, A., Abakoumkin, G., Wildschut, T. ve Sedikides, C. (2022). An intergroup approach to collective narcissism: Intergroup threats and hostility in four European Union countries. *Group Processes & Intergroup Relations*, 25(2), 415–433. <https://doi.org/10.1177/1368430220972178>
- Imhoff, R., Zimmer, F., Klein, O., António, J. H. C., Babinska, M., Bargenter, A., Bilewicz, M., Blanuša, N., Bovan, K., Bužarovska, R., Cichocka, A., Delouvé, S., Douglas, K. M., Dyrendal, A., Etienne, T., Gjoneska, B., Graf, S. Gualda, E., Hirschberger, G., . . . van Prooijen, J.-W. (2022). Conspiracy mentality and political orientation across 26 countries. *Nature Human Behaviour*, 6, 392–403. <https://doi.org/10.1038/s41562-021-01258-7>
- Kaval, C. (2021). *Predictors of competitive victimhood beliefs in Turkey's conflict: Turkish and Kurdish intergroup context* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Sabancı Üniversitesi.
- Kazarovytka, F. ve Imhoff, R. (2022). Too great to be guilty? Individuals high in collective narcissism demand closure regarding the past to attenuate collective guilt. *European Journal of Social Psychology*, 52(4), 748–771. <https://doi.org/10.1002/ejsp.2850>
- Keenan, O. ve Golec de Zavala, A. (2021). Collective narcissism and weakening of American democracy. *Analyses of Social Issues and Public Policy*, 21(1), 237–258. <https://doi.org/10.1111/asap.12274>
- Kirby, P. (2023, 24 Şubat). Has Putin's war failed and what does Russia want from Ukraine? *BBC News*. <https://www.bbc.com/news/world-europe-56720589>
- Klar, Y. ve Bilewicz, M. (2017). From socially motivated lay historians to lay censors: Epistemic conformity and defensive group identification. *Memory Studies*, 10(3), 334–346. <https://doi.org/10.1177/1750698017701616>
- Kosterman, R. ve Feshbach, S. (1989). Toward a measure of patriotic and nationalistic attitudes. *Political Psychology*, 10(2), 257–274. <https://doi.org/10.2307/3791647>
- Kruglanski, A. (2022, 1 Mart). Putin is on a quest for historical significance by invading Ukraine and gambling on his own and Russia's glory. *The Conversation*. <https://theconversation.com/putin-is-on-a-quest-for-historical-significance-by-invading-ukraine-and-gambling-on-his-own-and-russias-glory-177887>
- Lantos, D. ve Forgas, J. P. (2021). The role of collective narcissism in populist attitudes and the collapse of democracy in Hungary. *Journal of Theoretical Social Psychology*, 5(2), 65–78. <https://doi.org/10.1002/jts5.80>

- Larkin, B. ve Fink, J. S. (2019). Toward a better understanding of fan aggression and dysfunction: The moderating role of collective narcissism. *Journal of Sport Management*, 33(2), 69–78. <https://doi.org/10.1123/jsm.2018-0012>
- Leach, C. W., van Zomeren, M., Zebel, S., Vliek, M. L. W., Pennekamp, S. F., Doosje, B., Ouwerkerk, J. W. ve Spears, R. (2008). Group-level self-definition and self-investment: A hierarchical (multicomponent) model of in-group identification. *Journal of Personality and Social Psychology*, 95(1), 144–165. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.95.1.144>
- Lyons, P. A., Kenworthy, J. B. ve Popan, J. R. (2010). Ingroup identification and group-level narcissism as predictors of U.S. citizens' attitudes and behavior toward Arab immigrants. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 36(9), 1267–1280. <https://doi.org/10.1177/0146167210380604>
- Marchlewska, M., Cichocka, A., Furman, A. ve Cislak, A. (2022). Who respects the will of the people? Support for democracy is linked to high secure national identity but low national narcissism. *British Journal of Social Psychology*, 61(2), 599–621. <https://doi.org/10.1111/bjso.12499>
- Marchlewska, M., Cichocka, A., Jaworska, M., Golec de Zavala, A. ve Bilewicz, M. (2020). Superficial ingroup love? Collective narcissism predicts ingroup image defense, outgroup prejudice, and lower ingroup loyalty. *British Journal of Social Psychology*, 59(4), 857–875. <https://doi.org/10.1111/bjso.12367>
- Marchlewska, M., Cichocka, A., Panayiotou, O., Castellanos, K. ve Batayneh, J. (2018). Populism as identity politics. Perceived in-group disadvantage, collective narcissism, and support for populism. *Social Psychological and Personality Science*, 9(2), 151–162. <https://doi.org/10.1177/1948550617732393>
- Mashuri, A., van Leeuwen, E., Zaduqisti, E., Sukmawati, F., Sakdiah, H. ve Herani, I. (2020). The psychological antecedents of resistance to humanitarian aid. *Group Processes & Intergroup Relations*, 25(1), 280–297. <https://doi.org/10.1177/1368430220962179>
- Mole, R., Golec de Zavala, A. ve Ardag, M. (2021). Homophobia and national collective narcissism in populist Poland. *European Journal of Sociology / Archives Européennes De Sociologie*, 62(1), 37–70. doi: 10.1017/S0003975621000072
- Mudde, C. (2004). The populist zeitgeist. *Government and Opposition*, 39(4), 541–63. <https://doi.org/10.1111/j.1477-7053.2004.00135.x>
- Mudde, C. (2017). Populism: An Ideational Approach. C. R. Kaltwasser, P. Taggart, P. O. Espejo ve P. Ostiguy (Ed.), *The Oxford Handbook of Populism* içinde (s. 27–47). <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780198803560.013.1>
- Mueller, B. (2020, 31 Ocak). What is Brexit? And what happens next? *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/interactive/2019/world/europe/what-is-brexit.html>
- Müller, J.-W. (2016). *What is populism?* University of Pennsylvania Press.
- Putnam, A. L., Ross M. Q., Soter, L. K. ve Roediger, H. L. 3rd. (2018). Collective Narcissism: Americans Exaggerate the Role of Their Home State in Appraising U.S. History. *Psychological Science*, 29(9), 1414–1422. <https://doi.org/10.1177/0956797618772504>
- Roccas, S., Klar, Y. ve Liviatan, I. (2006). The paradox of group-based guilt: Modes of national identification, conflict vehemence, and reactions to the in-group's moral violations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 91(4), 698–711. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.91.4.698>
- Schatz, R. T., Staub, E. ve Lavine, H. (1999). On the varieties of national attachment: Blind versus constructive patriotism. *Political Psychology*, 20(1), 151–174. <https://doi.org/10.1111/0162-895X.00140>
- Sternisko, A., Cichocka, A., Cislak, A. ve Van Bavel, J. J. (2023). National narcissism predicts the belief in and the dissemination of conspiracy theories during the Covid-19 pandemic: Evidence from 56

- countries. *Personality & Social Psychology Bulletin*, 49(1), 48–65. <https://doi.org/10.1177/01461672211054947>
- Taggart, P. (2017). Populism in Western Europe. C. R. Kaltwasser, P. Taggart, P. O. Espejo ve P. Ostiguy (Ed.), *The Oxford Handbook of Populism* içinde (s. 248–264). <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780198803560.013.12>
- Tajfel, H. ve Turner, J. C. (1979). An integrative theory of intergroup conflict. W. G. Austin ve S. Worchel (Ed.), *The social psychology of intergroup relations* içinde (s. 33–37). Brooks/Cole.
- Van der Linden, S., Panagopoulos, C., Azevedo, F. ve Jost, J. T. (2021). The paranoid style in American politics revisited: An ideological asymmetry in conspiratorial thinking. *Political Psychology*, 42(1), 23–51. <https://doi.org/10.1111/pops.12681>
- Wendling, M., Sardarizadeh, S. ve Horton, J. (2022, 9 Kasım). US midterms: Misleading election claims fact-checked. *BBC News*. <https://www.bbc.com/news/63564964>
- Wojcik, A. D. ve Lewicka, M. (2022). Between discovery and exploitation of history: Lay theories of history and their connections to national identity and interest in history. *Memory Studies*, 15(6), 1497–1516. <https://doi.org/10.1177/17506980221134507>
- Zaromb, F. M., Liu, J. H., Pérez, D., Hanke, K., Putnam, A. L. ve Roediger, H. L. (2018). We made history: Citizens of 35 countries overestimate their nation's role in world history. *Journal of Applied Research in Memory and Cognition*, 7(4), 521–528. <https://doi.org/10.1016/j.jarmac.2018.05.006>